

Sygn. akt *I ACa 434/17*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w (...) I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jan Futro

Sędziowie: SA Małgorzata Kaźmierczak (spr .)

SA Mikołaj Tomaszewski

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Sylwia Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2017 r. w (...)

na rozprawie

sprawy z powództwa **Archidiecezji (...)**

przeciwko **Skarbowi Państwa- Dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P., Wojewodzie (...), Prezydentowi Miasta P. zastępowanym przez (...)**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w(...)

z dnia 7 października 2016 r. sygn. akt I C 739/16

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powódki na rzecz Skarbu Państwa - (...) kwotę 18. 750 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

SSA Małgorzata Kaźmierczak SSA Jan Futro SSA Mikołaj Tomaszewski

--	--	--

Sygn. akt I A Ca 434/17

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 18 maja 2016 r., skierowanym przeciwko pozwanemu Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...), Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P. i Prezydenta Miasta P., powódka Archidiecezja (...) wniosła o wszczęcie postępowania regulacyjnego na podstawie art. 61 ust. 1 punkt 6 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w przedmiocie przywrócenia powódce własności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...) II, oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr (...), arkusz

mapy 14, obręb Ś., dla której prowadzona jest księga wieczysta o numerze (...), o powierzchni 1,4479ha, i dokonanie regulacji poprzez przyznanie od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...), Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P. albo Prezydenta Miasta P. na rzecz powódki odpowiedniej nieruchomości zamiennej lub zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz powódki odszkodowania w kwocie 13.256.393 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po dniu, w którym zostanie wydany wyrok Sądu I instancji do dnia zapłaty.

Powódka domagała się również zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) na swoją rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zaskarżonym wyrokiem z 07.10.2016r Sąd Okręgowy w (...) oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanego Skarbu Państwa- (...) 14.400zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu Okręgowego.

(...). A. S. G. mianowany przez Ojca Świętego J. P. II dnia 28 marca 2002 r. arcybiskupem metropolitą (...) objął swój urząd w dniu 20 kwietnia 2002 r. i od tego dnia zgodnie z przepisami art. 7 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej jest organem (ustawowym reprezentantem) kościelnej osoby prawnej jaką jest archidiecezja (...) (art. 7 ust. 2 Konkordatu).

Powódka była właścicielem nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr (...), arkusz mapy 14, obręb Ś., dla której prowadzona jest aktualnie przez Sąd Rejonowy (...) w P. VI Wydział Ksiąg Wieczystych księga wieczysta o numerze (...), o powierzchni 1,4479ha. Nieruchomość ta wcześniej zapisana była w księdze wieczystej Z. tom (...). Na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości opisana wyżej nieruchomość została przez Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej (...) (...) P. wywłaszczona ostateczną decyzją z dnia 31 maja 1975 r., sygn. (...) -W-(...) Mocą tej decyzji przyznano S. Arcybiskupiej w P. odszkodowanie za dokonane wywłaszczenie w kwocie 260.622 zł, do wypłaty którego zobowiązano Kombinat (...).

Decyzją z dnia 12 listopada 1975 r. (...) i Ochrony (...) Urzędu Wojewódzkiego utrzymano w mocy decyzję wywłaszczeniową.

Na podstawie w/w decyzji nieruchomość ta została zapisana w księdze wieczystej nr (...) (...)Sądu Rejonowego w (...) jako własność Skarbu Państwa, potem odłączono ją do księgi wieczystej (...) Sądu Rejonowego w Poznaniu, również jako własność Skarbu Państwa. Kolejno, nieruchomość tę odłączono do księgi wieczystej nr (...) jako własność Miasta P., które nabyło ją z mocy prawa na podstawie ostatecznej decyzji komunalizacyjnej Wojewody (...) z dnia 15 marca 2006 r., sygn.(...) (...) – wydanej na podstawie art. 104 k.p.a. i art. 18 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 1 punkt 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych.

Obecnie nieruchomość ta stanowi własność Politechniki (...), która nabyła ją od Miasta P. na podstawie umowy sprzedaży z dnia 22 lipca 2014 r. zawartej przed notariuszem T. T., rep. (...)Na podstawie w/w umowy sprzedaży z dnia 22 lipca 2014 r. została ona obciążona hipoteką umowną na kwotę 20.196.000 zł, ustanowioną na rzecz Miasta P..

Księga wieczysta kw Z. tom XIII karta 315 została zamknięta na skutek przeniesienia całego obszaru do księgi wieczystej dnia 12 stycznia 1991 r.

W listopadzie 2004 r. powódka reprezentowana przez księdza H. N. zdecydowała się wystąpić o zwrot opisanej wyżej nieruchomości na podstawie art. 136 ust. 1 i 3 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Pierwotnie, decyzją z dnia 22 lipca 2009 r. Starosta (...) orzekł o zwrocie na rzecz Archidiecezji (...) nieruchomości położonej w P. przy ul. (...) II, oznaczonej w ewidencji gruntów obręb Ś., arkusz mapy 14, działka nr (...), o powierzchni 1.4479ha, zapisanej w księdze wieczystej KW nr (...), jako własność Miasta P. i o niezobowiązaniu Archidiecezji (...) do zwrotu na rzecz Miasta P. należności określonych w art. 104 ust. 1 i ust 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

Na skutek odwołania Miasta P., na podstawie ostatecznej decyzji z dnia 21 listopada 2012 r. Wojewoda (...) uchylił zaskarżoną decyzję w całości i umorzył postępowanie w pierwszej instancji.

Organ wydający tę decyzję uznał, że właściwym trybem dochodzenia takich roszczeń jest postępowanie regulacyjne zgodnie z zapisami ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Z uzasadnienia decyzji z dnia 21 listopada 2012 r. wynikało ponadto, że brak jest dowodów, że powódka nie otrzymała za wywłaszczoną nieruchomość odszkodowania, jak również, że Archidiecezja (...) nie złożyła wniosku o wszczęcie postępowania regulacyjnego dotyczącego przedmiotowej nieruchomości.

Wyrokiem z dnia 17 lutego 2012 r. Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę kasacyjną powódki na decyzję Wojewody (...) z dnia 13 maja 2010 r., nr (...). (...) (...)w przedmiocie zwrotu wywłaszczonej nieruchomości.

Pismem z dnia 17 listopada 2015 r. Urząd Miasta P. poinformował powódkę, że wartość w/w nieruchomości została określona przez rzeczoznawcę majątkowego na kwotę 13.259.393 zł, natomiast cena sprzedaży tej nieruchomości powiększona o 23% stawkę podatku VAT wynosiła 17.000.000 zł. Z kolei pismem z dnia 22 listopada 2015 r. Agencja Nieruchomości Rolnych poinformowała powódkę o możliwości zaproponowania jej kompleksu gruntów położonych w obrębie N. arkusz mapy(...)o łącznej powierzchni 8,8674ha, które to grunty nie mają jeszcze ustalonej wartości rynkowej.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy zważył, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd ten wskazał, że powódka domagała się restytucji mienia przejętego na podstawie w/w decyzji z dnia 31 maja 1975 r., stanowiącego w dacie przejęcia jej własność. Podstawą przejęcia powyższych nieruchomości były przepisy ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości. Powódka podnosiła, że przejęcie w/w nieruchomości stanowiło nie tylko formę wywłaszczenia bez odszkodowania, ale ponadto było bezprawne, gdyż naruszono przepisy tej ustawy.

Jak wynika z uzasadnienia pozwu, podstawą roszczenia są przepisy art. 61-63 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (t.jedn. Dz.U. 2013 r., poz. 1169) – zwana dalej również jako ustawa z dnia 17 maja 1989 r., w zw. z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2011 r. Nr 18, poz. 89) - zwana dalej jako ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r., regulujące tzw. postępowanie regulacyjne.

Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z treścią art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła (...), osobami prawnymi są terytorialne jednostki organizacyjne K., w tym m.in. archidiecezje. Postanowienie art. 7 ust. 1 pkt 2 tej ustawy uzupełnia art. 13 ustawy; zgodnie z art. 13 ust. 1 w/w ustawy, kościelne jednostki organizacyjne, w tym archidiecezje, nabywają osobowość prawną z chwilą powiadomienia właściwego organu administracji państwowej o ich utworzeniu przez władzę kościelną, jeżeli ratyfikowane umowy nie stanowią inaczej. Zgodnie z art. 13 ust. 2 i ust. 3, jeżeli przepis prawa lub ratyfikowane umowy nie stanowią inaczej, właściwym organem administracji państwowej odnośnie do archidiecezji jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych. Powiadomienie powinno zawierać: nazwę kościelnej osoby prawnej, jej siedzibę, określenie granic terenu jej działania - w odniesieniu do osób o zasięgu terytorialnym. Zgodnie z art. 13 ust. 5 komentowanej ustawy, odpis w/w powiadomienia z umieszczonym na nim potwierdzeniem odbioru, jest dowodem uzyskania osobowości prawnej. W aktach przedmiotowej sprawy znajduje się zaświadczenie z dnia 30 kwietnia 2010 r., że powodowa archidiecezja posiada osobowość prawną w myśl art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej.

W związku z powyższym, że powodowa archidiecezja posiada osobowość prawną, ma zdolność do występowania w niniejszym procesie zgodnie z art. 64 § 1 k.p.c. jako strona (zdolność sądowa).

Art. 7 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła (...) wskazuje, że organami osoby prawnej jaką jest archidiecezja jest arcybiskup archidiecezjalny lub administrator archidiecezji. Przepisy te nie określają jednak zakresu kompetencji arcybiskupów archidiecezjalnych.

Statutem w rozumieniu przywołanego wyżej art. 38 k.c., dla kościelnej osoby prawnej jest wewnętrzne prawo tego kościoła (tak m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2012 r. I CSK 451/11, syst.elekt. L.). Prawem wewnętrznym Kościoła Rzymskokatolickiego jest Kodeks prawa kanonicznego ogłoszony w dniu 25 stycznia 1983 r. dekretem S. (...)w A. A. (...), P. I.), wyd. P. (...). Zgodnie z kan. 638 § 1 własne prawo w ramach prawa powszechnego winno określić akty, które przekraczają cel i sposób zwyczajnego zarządzania, a według § 3 do ważności alienacji i jakiegokolwiek działania, przez które stan majątkowy osoby prawnej może doznać uszczerbku, potrzebne jest pisemne zezwolenie kompetentnego przełożonego, wydane za zgodą jego rady. Zgodnie z kan. (...) § (...) zarząd dóbr kościelnych należy do tego, kto bezpośrednio kieruje osobą, do której dobra należą, chyba że co innego postanawiają prawo partykularne, statuty lub prawny zwyczaj, przy zachowaniu prawa ordynariusza do interweniowania w wypadku zaniedbań zarządcy. W myśl kan. (...), przy zachowaniu przepisów statutów, zarządcy nieważnie wykonują czynności, które przekraczają granice i sposób zwyczajnego zarządzania, jeśli nie uzyskali wcześniej pisemnego upoważnienia od ordynariusza. Zgodnie z § 2 kan. (...), w statutach winny być określone czynności przekraczające granice i sposób zwyczajnego zarządzania. Jeśli zaś statuty milczą w tej sprawie, biskup diecezjalny, wysłuchawszy zdania Rady do spraw ekonomicznych, powinien określić tego rodzaju czynności w odniesieniu do podległych mu osób. Zgodnie z § 3 kan. (...) osoba prawna nie jest zobowiązana odpowiadać za czynności nieważnie podjęte przez zarządców, chyba tylko wtedy i o tyle, o ile odniosła z nich korzyść. Będzie zaś odpowiadała osoba prawna za czynności, niezgodnie z prawem, ale ważnie przez administratorów podjęte, z zachowaniem prawa do skargi lub rekursu przeciw zarządcom, którzy wyrządzili jej szkody. Zgodnie z przywołanym przez pozwanych kan. (...), zarządcy nie powinni w imieniu publicznej osoby prawnej ani wszczynać sprawy, ani zawiązywać sporu w sądzie państwowym, dopóki nie uzyskają pisemnego zezwolenia własnego ordynariusza. Z niniejszym pozwem w imieniu powoda wystąpił pełnomocnik posiadający pełnomocnictwo udzielone przez arcybiskupa archidiecezjalnego S. G.. W związku z powyższym powód w niniejszym postępowaniu był prawidłowo reprezentowany.

Z powyższych przepisów oraz faktu, iż przejęcie nastąpiło na rzecz Skarbu Państwa jednoznacznie wynika bierna legitymacja procesowa Skarbu Państwa w sprawach dotyczących postępowania regulacyjnego uregulowanego w Dziale IV Rozdziale I ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, który zgodnie z art. 67 § 2 k.p.c. działa w niniejszym postępowaniu przez odpowiednie *stationes fisci*. Kryterium wyboru reprezentanta ma charakter materialnoprawny wyrażający się w sformułowaniu o działalności państwowej jednostki organizacyjnej, z którą wiąże się dochodzone roszczenie. Przytoczona formuła okazuje się zbyt wąska ze względu na zróżnicowanie państwowych jednostek organizacyjnych oraz obszarów ich aktywności. W rzeczywistości Skarb Państwa występuje w postępowaniach przed sądem jako czynna lub bierna strona procesu, jak również jako uczestnik postępowania nieprocesowego. Związek między roszczeniem, a wskazanym *statio fisci* może wynikać nie tylko z jego działania obejmującego również zaniechanie, ale i z samej kompetencji. Dotyczy to zwłaszcza odpowiedzialności za zdarzenia z przeszłości. Na ustalenie właściwego *statio fisci* wpływają także okoliczności związane ze skutecznością, czyli wykonaniem wyroku, skoro środki, którymi musi dysponować Skarb Państwa - dłużnik, są przywiązane do jednostek organizacyjnych zgodnie z klasyfikacją budżetową, a nie stanowią ich własności w znaczeniu cywilnoprawnym (m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2006 r., III CSK 59/06, niepubl.). Jeżeli dochodzone roszczenie wiąże się z działalnością dwóch lub więcej jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa, wszystkie te jednostki są powołane do reprezentowania Skarbu Państwa i powinny brać udział w postępowaniu, którego przedmiotem jest dochodzone roszczenie. Jeżeli w postępowaniu przed sądem I instancji Skarb Państwa reprezentowany był tylko przez część jednostek organizacyjnych, z których działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, to pominięcie pozostałych jednostek jest uchybieniem procesowym, nie może być jednak podstawą do uznania nieważności postępowania z przyczyn określonych w art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c. (wyrok Sądu Apelacyjnego z P. z dnia 9 lipca 2008 r., I ACa 62/08, (...))

Zgodnie z treścią art. 34 pkt 8 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U. 2011 r., Nr 12, poz. 59) Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w P. reprezentuje Skarb Państwa w sprawach wynikających z postępowania regulacyjnego określonego w ustawach o stosunku Państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o województwie i administracji rządowej w województwie (Dz.U. z 2009 r. Nr 31 poz.206) wojewoda jest reprezentantem Skarbu Państwa w zakresie i na zasadach określonych w odrębnych ustawach. Zgodnie z art. 7b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. 1996 r., Nr 106, poz. 493 ze zm.), wojewoda wykonuje zadania w zakresie gospodarowania mieniem pozostałym po zlikwidowanych państwowych jednostkach organizacyjnych lub spółkach z udziałem Skarbu Państwa (a), pozostałym po rozwiązanych bądź wygasłych umowach o oddanie przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania (b), przejętym przez Skarb Państwa z innych tytułów (c). Powyższa okoliczność determinowała działanie w niniejszej sprawie w charakterze pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego również przez Wojewodę (...).

Z uwagi na postanowienia ustawy o (...) uznać trzeba, iż pozwany Skarb Państwa był prawidłowo zastępowany w niniejszej sprawie przez (...)

Kolejno Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie z art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązującym do dnia 1 lutego 2011 r. (a uchylonym ustawą z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej; Dz.U. z 2011 r., Nr 18, poz. 89), postępowanie regulacyjne przeprowadzała Komisja Majątkowa, złożona z przedstawicieli wyznaczonych w równej liczbie przez Urząd do Spraw Wyznań i Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski. Zgodnie z art. 62 ust. 3 w/w ustawy, wnioski o wszczęcie postępowania regulacyjnego należało zgłosić w terminie 2 lat od dnia wejścia w życie ustawy. Roszczenia nie zgłoszone w tym terminie wygasły. Zgodnie z art. 64 ust. 1 w/w ustawy, jeżeli zespół orzekający lub Komisja w jej pełnym składzie nie uzgodniły orzeczenia, zawiadamiały o tym pisemnie uczestników postępowania regulacyjnego. W myśl ust. 2 art. 64, uczestnicy postępowania regulacyjnego mogli w terminie sześciu miesięcy od otrzymania zawiadomienia, wystąpić o podjęcie zawieszono postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte - wystąpić do sądu o zasądzenie roszczenia. W przypadku braku wystąpienia do sądu w tym okresie, roszczenie wygasło. Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 11 października 1991 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z dnia 22 listopada 1991 r.) wnioski o wszczęcie postępowania regulacyjnego, o którym mowa w art. 62 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r., mogły być zgłaszane w terminie do dnia 31 grudnia 1992 r.

Zatem, poza okolicznością przejęcia przez Państwo nieruchomości należących do powódki, warunkiem wszczęcia postępowania regulacyjnego było złożenie przez nią do Komisji Majątkowej wniosku o wszczęcie postępowania regulacyjnego do dnia 31 grudnia 1992 r.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, uczestnicy postępowań regulacyjnych, w których zespół orzekający lub Komisja Majątkowa w jej pełnym składzie nie uzgodniły orzeczenia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, mogą, w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania o tym pisemnego zawiadomienia, o którym mowa w art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, wystąpić o podjęcie zawieszono postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte - wystąpić do sądu o zasądzenie roszczenia. Przy rozpoznawaniu sprawy sąd stosuje przepisy art. 63 ust. 1-3 ustawy, o której mowa w art. 1. W przypadku braku wystąpienia do sądu w tym okresie, roszczenie wygasa. Zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w przypadku nierozpatrzenia wniosków o wszczęcie postępowania regulacyjnego, złożonych na podstawie art. 62 ust. 3 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, do uczestników postępowań regulacyjnych stosuje się odpowiednio przepis ust. 1, z tym że termin w nim wskazany liczy się od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, tj. od dnia 1 lutego 2011 r. (a zatem do dnia 1 sierpnia 2011 r. włącznie). Zgodnie zaś z art. 62 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. roszczenie nie zgłoszone

we wniosku w terminie do dnia 31 grudnia 1992 r. wygasa. Jest to termin materialnoprawny, tzw. termin zawity, z którego upływem roszczenie wygasa z mocy prawa. Przepis art. 64 ust. 2 tej ustawy ma takie znaczenie, że przewiduje drugi, obok terminu z art. 62 ust. 3 termin zawity, którego uchybienie skutkuje wygaśnięciem roszczenia. Ma on rzecz jasna zastosowanie do roszczeń istniejących, które wcześniej nie wygasły (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 13 lutego 2007 r., I ACa 998/06, (...))

Sąd I instancji wskazał, że powódka w terminie do dnia 31 grudnia 1992 r. nie wystąpiła o wszczęcie postępowania regulacyjnego na podstawie art. 61 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, mającym na celu przywrócenie jej utraconej nieruchomości. Co za tym idzie, jej wniosek o dokonanie regulacji nie był w ogóle przedmiotem badania przez Komisję Majątkową, zlikwidowaną z dniem 1 marca 2011 r. Przeciwniej okoliczności powódka nie wykazała.

Istotą postępowania regulacyjnego, określonego w Dziale IV w Rozdziale I ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, wszczynanego na wniosek kościelnych osób prawnych, jest przywrócenie w naturze określonych składników własności Kościołowi (...), których został pozbawiony, a które zostały wymienione w art. 61 ust. 1 i 2, albo naprawienie szkody w sposób określony w art. 63 ust. 1 pkt 2 i 3. Zgodnie z art. 63 ust. 1, regulacja może polegać na:

- przywróceniu kościelnym osobom prawnym własności nieruchomości wymienionych w art. 61 ust. 1 i 2 lub ich części (pkt 1),
- przyznaniu odpowiedniej nieruchomości zamiennej, gdyby przywrócenie własności natrafiało na trudne do przewyciężenia przeszkody (pkt 2),
- przyznaniu odszkodowania ustalonego według przepisów o wywłaszczaniu nieruchomości, w razie niemożności dokonania regulacji przewidzianych w pkt 1 i 2 (pkt 3).

Regulacja może zatem polegać na przywróceniu własności nieruchomości lub ich części albo, gdy przywrócenie własności napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody, na przyznaniu odpowiedniej nieruchomości zamiennej lub odszkodowania. Sposoby te nie są jednak równorzędne i powinny być rozważane w ustawowej kolejności. Nieprecyzyjne sformułowania ustawy regulacyjnej mogą prowadzić do niezrozumienia charakteru roszczenia, z jakim do sądu mogła wystąpić kościelna osoba prawna w przypadku braku uzgodnienia orzeczenia przez zespół orzekający lub Komisję Majątkową w pełnym składzie. Stosownie do treści art. 64 ust. 2 w/w ustawy, w takiej sytuacji w terminie sześciu miesięcy od otrzymania zawiadomienia o braku uzgodnienia orzeczenia kościelna osoba prawna mogła wystąpić do sądu z powództwem o zasądzenie świadczenia. Roszczenie o zasądzenie, w klasycznym rozumieniu tego określenia, jednak nie przysługuje, bowiem w istocie jedynym roszczeniem, z jakim kościelna osoba prawna mogła wystąpić do sądu, było roszczenie o przeprowadzenie postępowania regulacyjnego zgodnie z art. 63 w/w ustawy, a takie roszczenie ma charakter roszczenia o ukształtowanie prawa.

Trzeba mieć na uwadze, iż roszczenie powódki to szczególne roszczenie o charakterze reprivatyzacyjnym, które ma chronić interes kościelnej osoby prawnej polegający na wyrównaniu jej uszczerbku majątkowego, wyrządzonego działaniami organów państwa, chociażby były one zgodne z prawem obowiązującym w dacie przejęcia własności. Przedmiotem roszczenia jest regulacja, przez którą należy rozumieć zaspokojenie interesu majątkowego kościelnej osoby prawnej pozbawionej własności bez odszkodowania. Ustawodawca określił jedynie sposoby dokonania regulacji, Sąd zaś ma obowiązek rozważać możliwość dokonania regulacji według kolejności wymienionej w tym przepisie. Powódka jest z kolei uprawniona do zgłaszania najbardziej trafnego sposobu zaspokojenia roszczeń regulacyjnych. Ustalenie trafnego w konkretnej sprawie rozwiązania jest możliwe dopiero po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, a w przypadku gdy przywrócenie własności nie jest możliwe, po ustaleniu katalogu proponowanych nieruchomości zamiennych. Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. konstruuje roszczenie regulacyjne dla ochrony majątkowych interesów kościelnych osób prawnych naruszonych działaniami władz państwowych przed 1989 r., zaspokojenie roszczeń może nastąpić tylko w sposób wskazany kolejno w art. 63 ust. 1 pkt 1-3 ustawy. Dla prawidłowego wystąpienia o zaspokojenie roszczenia regulacyjnego wystarczające jest wskazanie, o jaką

nieruchomość chodzi wraz z zaznaczeniem, że sprawa ma charakter regulacyjny, tj. opiera się na postanowieniach ustawy z dnia 17 maja 1989 r.

Stwierdzić jednak należy, że roszczenie powódki definitywnie wygasło, a brak podstaw, aby zarzutu wygaśnięcia roszczeń nie uwzględnić. Roszczenie to wygasło najpóźniej w dniu 31 grudnia 1992 r. Według nieobowiązującego już art. 62 ust. 3 ustawy z 1989 r. wnioski o wszczęcie postępowania regulacyjnego należało zgłosić w terminie 2 lat od dnia wejścia w życie tej ustawy. Przepis ten jednoznacznie stanowił, że roszczenia niezgłoszone w tym terminie wygasają. Zatem, przepis ten stanowił o terminie, w jakim mógł zostać złożony wniosek o wszczęcie postępowania regulacyjnego przez właściwą kościelną osobę prawną, którą powódka niewątpliwie jest. Następnie, termin ten został przez ustawodawcę przedłużony – na podstawie art. 2 w/w ustawy z dnia 11 października 1991 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej – do dnia 31 grudnia 1992 r. Konstruując ów termin ustawodawca zdecydował, że będzie to termin materialno prawny, a skutkiem jego uchybienia będzie wygaśnięcie roszczeń. Konsekwentnie, po jego upływie kościelna osoba prawna nie może skutecznie domagać się zaspokojenia jej roszczeń.

Niewątpliwie przepis art. 62 ustawy z 1989 r. został uchylony z dniem 1 lutego 2011 r., a z tym dniem wprowadzono regulację z art. 4 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. Nie skutkowało to jednak tym, jak wywodzi aktualnie powódka, że uchylenie tego przepisu otworzyło jej drogę do wystąpienia do sądu powszechnego o dokonanie regulacji w dowolnie wybranym terminie. Przede wszystkim trzeba wskazać, że przepis art. 62 ustawy z 1989 r. został uchylony już po tym, jak jej roszczenia wygasły. Co za tym idzie, jego uchylenie nie mogło mieć żadnego znaczenia dla bytu tych roszczeń, które w tym momencie już nie istniały. Skoro powódka w ogóle nie wystąpiła do Komisji Majątkowej o dokonanie regulacji to nie sposób również zastosować do niej art. 4 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r., albowiem dotyczył on tylko podmiotów, które skierowały w ustawowym terminie wnioski o regulację do Komisji Majątkowej.

Nie sposób poczytywać też uchylenia przepisu art. 62 i 64 ustawy z 1989 r. jako próby skonstruowania nowych roszczeń dla tych podmiotów, które w ogóle nie wystąpiły o regulację do Komisji Majątkowej. Gdyby tak było, to uchylenie tego przepisu wiązałoby się z wprowadzeniem jednoznacznej normy prawnej, zezwalającej na to, aby regulację „rozpocząć” dopiero przed sądem powszechnym. Ustawodawca nie przywrócił również roszczeń wygasłych z dniem 31 grudnia 1992 r. Jest tak pomimo tego, że jednocześnie z dniem 1 lutego 2011 r. nie uchylono przepisu art. 61 ustawy z 1989 r. Sens jego pozostawienia nie powinien jednak budzić wątpliwości z racji chociażby tego, że przez cały czas toczą się postępowania z powództw kościelnych osób prawnych, które najpierw wystąpiły do Komisji Majątkowej o dokonanie regulacji, a potem w określonym ustawą terminie przenieśli spór na drogę postępowania sądowego. Przepis ten pozwala Sądowi na konkretyzację roszczeń regulacyjnych, które dotyczyły konkretnych nieruchomości wymienionych w tym przepisie z uwagi na możliwość wystąpienia do sądu na podstawie art. 4 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w kilku sytuacjach, tj. wtedy, gdy zespół orzekający lub Komisja Majątkowa w pełnym składzie nie uzgodniły orzeczenia przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. jak i wtedy, gdy wniosek o wszczęcie postępowania regulacyjnego w ogóle nie został rozpatrzony, gdyż mimo jego złożenia nie wszczęto postępowania regulacyjnego. Przepis art. 61 ustawy z 1989 r. jako materialno prawny wskazuje również, wobec których nieruchomości przejętych przez Państwo w sposób krzywdzący dla kościelnych osób prawnych mogły być formułowane stosowne żądania z art. 63 ustawy z 1989 r. Katalog roszczeń z art. 63 tej ustawy pozostaje w ścisłym związku z konkretnymi nieruchomościami upaństwowionymi w sposób określony w art. 61 ustawy.

Przepis art. 61 ustawy z 1989 r. traktuje o „wniosku” kościelnej osoby prawnej i nie chodzi tutaj bynajmniej o wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego, ale o wniosek kierowany do Komisji Majątkowej. Sprawy regulacyjne zostały następnie przekazane na drogę procesu cywilnego. Ustawodawca nie przewidział nowego, kolejnego postępowania dla tych kościelnych osób prawnych, które nie wystąpiły do Komisji Majątkowej.

W ocenie Sądu I instancji oferowana przez pełnomocnika powódki wykładnia, jakoby nie obowiązywał ją żaden termin do zgłoszenia roszczeń „regulacyjnych” jest również nie do pogodzenia ze argumentami natury celowościowej i słusznościowej. Prowadziłoby to do konkluzji, że te kościelne osoby prawne, które dochowały wszystkich terminów

do skierowania wniosku o regulację do Komisji Majątkowej a następnie do przeniesienia sprawy na drogę procesu sądowego byłyby w gorszej sytuacji, aniżeli te kościelne osoby prawne, które dopiero teraz zdecydowały się dochodzić ochrony swych praw, chociażby z racji dochowania tych dwóch terminów czy skomplikowanego zagadnienia tzw. tożsamości roszczeń przed Komisją Majątkową i sądem powszechnym.

Jednocześnie Sąd Okręgowy wskazał, że nie jest dla niego wiążąca wykładnia przepisów dokonana przez sąd administracyjny – Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 17 lutego 2012 r., jakoby uchylenie art. 62 ustawy z 1989 r. otwierało powódce możliwość nieskrępowanego (żadnym terminem) dochodzenia swych roszczeń regulacyjnych. Sąd powszechny nie jest związany oceną prawną wyrażoną w uzasadnieniu wyroku sąd administracyjny. Przewidziane w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w Dziale IV Rozdziale I pt. „Regulacja spraw majątkowych K.” postępowanie w przedmiocie przywrócenia kościelnym osobom prawnym własności upaństwowionych nieruchomości lub ich części jest dwuetapowe, w którym pierwszy obligatoryjny etap to postępowanie regulacyjne przed Komisją Majątkową, zaś drugi etap, możliwy jedynie w przypadku niezgodnienia orzeczenia przez Komisję, stanowi postępowanie sądowe. Nie powinno budzić wątpliwości, że przedmiot żądania zgłoszonego w postępowaniu sądowym musi być tożsamy z żądaniem zgłoszonym Komisji Majątkowej w zakresie, w jakim ta nie uzgodniła orzeczenia. Skoro roszczenie to poddane jest pod kognicję sądu powszechnego to podlega ocenie przy uwzględnieniu wszystkich przepisów prawa materialnego określających jego przesłanki. Jak wskazano powyżej, zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w przypadku nierozpatrzenia wniosków o wszczęcie postępowania regulacyjnego, złożonych na podstawie art. 62 ust. 3 zdanie pierwsze ustawy, o której mowa w art. 1, oraz art. 2 ustawy z dnia 11 października 1991 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, do uczestników postępowań regulacyjnych stosuje się odpowiednio przepis ust. 1, z tym że termin w nim wskazany liczy się od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Zgodnie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., uczestnicy postępowań regulacyjnych, w których zespół orzekający lub Komisja Majątkowa w jej pełnym składzie nie uzgodniły orzeczenia przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, mogą, w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania o tym pisemnego zawiadomienia, o którym mowa w art. 64 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 1, wystąpić o podjęcie zawieszono postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte - wystąpić do sądu o zasądzenie roszczenia. Przy rozpoznawaniu sprawy sąd stosuje przepisy art. 63 ust. 1-3 ustawy, o której mowa w art. 1. W przypadku braku wystąpienia do sądu w tym okresie, roszczenie wygasa.

Przedmiotowe stanowisko nie jest nowym w orzecznictwie sądowym. Na ten problem zwracał uwagę Sąd Apelacyjny w (...), w wyroku z dnia 7 stycznia 2015 r., sygn. akt I ACa 962/14 ((...) wskazał wyraźnie, że wnioskodawca czyli zainteresowana kościelna osoba prawna musiał zgłosić wniosek o wszczęcie postępowania regulacyjnego o przywrócenie własności upaństwowionych nieruchomości lub ich części, na podstawie art. 61 ustawy regulacyjnej, do dnia 31 grudnia 1992 r. Roszczenia nie zgłoszone w tym terminie wygasły i nie można już ich było w późniejszym terminie skutecznie zgłosić ani w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową, ani w postępowaniu sądowym wszczętym na podstawie art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczestnicy postępowania regulacyjnego po dniu 1 lutego 2011 r. mieli trzy możliwości skutecznej ochrony swych interesów, tj. albo przenieść spór na drogę postępowania sądowego wytaczając w ciągu 6 miesięcy powództwo obejmujące żądania zgłoszone w postępowaniu regulacyjnym w całości (wówczas zaistniałaby tożsamość roszczeń) albo tylko w części (wówczas żądanie pozwu obejmowałoby tylko część żądania zgłoszonego w postępowaniu regulacyjnym) albo w ogóle nie wszczynać procesu sądowego co skutkowałoby wygaśnięciem roszczenia objętego wnioskiem (postępowaniem) regulacyjnym – w sytuacji wniosków nie rozpatrzonych – z dniem 1 sierpnia 2011 r. Postępowanie sądowe prowadzone z mocy art. 4 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. stanowiło swego rodzaju kontynuację postępowania regulacyjnego przed Komisją Majątkową, które z założenia miało zostać w całości przeprowadzone przed Komisją Majątkową, a dopiero w późniejszym czasie pewne okoliczności zdecydowały o tym, że wprowadzono rozwiązanie dwuetapowości tego postępowania. Jest więc oczywistym, że przedmiot postępowania sądowego nie mógł być skutecznie określony szerzej, aniżeli przedmiot postępowania regulacyjnego wyznaczony wnioskiem regulacyjnym złożonym przed Komisją Majątkową.

W rozpatrywanej sprawie, takiej kontynuacji z oczywistych względów brak, albowiem powódka w ogóle nie złożyła wniosku do Komisji Majątkowej do dnia 31 grudnia 1992 r.

Skoro założeniem ustawodawcy była wspomniana dwuetapowość postępowania, w tym obligatoryjne postępowanie przed Komisją Majątkową to niewystąpienie z wnioskiem o jej dokonanie zniweczyło możliwość wystąpienia z żądaniem na drogę procesu cywilnego.

Powyższe okoliczności uniemożliwiły zatem uwzględnienie powództwa już co do samej zasady, skoro roszczenia powódki wygasły z dniem 31 grudnia 1992 r. (punkt 1 sentencji wyroku).

O kosztach tego procesu orzeczono w pkt 2 sentencji wyroku. Na koszty te składała się opłata sądowa od pozwu oraz wynagrodzenie pełnomocników procesowych stron.

Na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. kosztami tymi obciążono powódkę jako przygrywającą niniejszą sprawę.

Sąd I instancji nie znalazł podstaw, aby zastosować do powódki dyspozycję przepisu art. 102 k.p.c. i odstąpić od obciążania jej kosztami procesu. Powódka występując z niniejszym pozwem musiała liczyć się z tym, że może przegrać sprawę, była również świadoma kierunku orzecznictwa sądowego co do roszczeń w ogóle nie zgłoszonych Komisji Majątkowej a co za tym idzie definitywnie wygasłych z dniem 31 grudnia 1992 r. Wreszcie, gdyby ustawodawca chciał uprzywilejować osoby kościelne wówczas stosowną regulację zawarłby w art. 95-96 u.k.s.c. i korzystałyby one z ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych. Tak jednak nie uczynił. Trzeba też pamiętać, że nie tylko kościelne osoby prawne dotykało tego rodzaju wyłączenie nieruchomości, realizowane często z pominięciem wymogów ustawowych. Problem ten dotknął wiele podmiotów (osób fizycznych), które również nie zostały uprzywilejowane przez ustawodawcę ustawowym zwolnieniem od kosztów sądowych, a co więcej utraciły bezpowrotnie możliwość odzyskania swych własności lub ich równowartości względnie mogły odzyskiwać jedynie pewien jego procent i z wyłączeniem drogi sądowej (np. mienie zabużańskie).

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniosła powódka. Apelująca zaskarżyła wyrok w całości zarzucając: naruszenie art. 61 ust. 1 pkt. 6 w zw. z 63 ust. 1 pkt. 1-3 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 2 § 1 i 3 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie, naruszenie art. 1 ustawy o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 grudnia 2010 r. (Dz. U. z 2011 r. nr 18 poz. 89) poprzez niezastosowanie tego przepisu i oparcie rozstrzygnięcia na podstawie uchylonego art. 62 ust. 3 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewzięcie pod uwagę stanu prawnego obowiązującego w dacie wyrokowania dotyczącego żądania dokonania regulacji w zakresie roszczeń niezgłoszonych w postępowaniu przed Komisją Majątkową i w konsekwencji orzeczenie bez podstawy prawnej, naruszenie art. LXIV ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. nr 16 poz. 94), poprzez niezastosowanie wynikającej z tego przepisu ogólnej normy intertemporalnej prawa cywilnego, zgodnie z którą w razie wątpliwości nadaje się prymat prawu nowemu, nie zaś uchylonemu, naruszenie art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i obciążenie powódki kosztami procesu, które to rozstrzygnięcie pozostaje w okolicznościach niniejszej sprawy rażąco niesprawiedliwe.

W konkluzji apelująca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kosztów postępowania za II instancję wg. norm przepisanych. Nadto wniosła o nieobciążenie jej kosztami procesu ma podstawie art. 102k.p.c.

Pozwany zastępowany przez (...)domagał się oddalenia apelacji i zasądzenia od powódki na rzecz Skarbu Państwa-Prokuratorii Generalnej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wg. norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył ,co następuje :

Apelacja okazała się nieuzasadniona.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego z tą tylko zmianą, iż ustala odmiennie od Sądu Okręgowego, że wyrokiem z 17.02.2012r NSA oddalił skargę kasacyjną Miasta P. od wyroku WSA w Poznaniu z 17.11.2010r., sygn. akt.(...) uchylającego decyzję Wojewody (...) z 13.05. 2010r (k 55-61), które to ustalenie nie miało jednak wpływu na treść rozstrzygnięcia. Sąd Apelacyjny podziela natomiast w całości wywody prawne Sądu Okręgowego i przyjmuje je za własne uznając zarzuty apelacji za pozbawione uzasadnionych podstaw.

Zarzuty apelacji sprowadzały się do zakwestionowania stanowiska Sądu Okręgowego sprowadzającego się do stwierdzenia, że dochodzone pozwem roszczenie, jako nie zgłoszone do Komisji Majątkowej, wygasło z dniem 31.12.1992r. i nie może zostać zaspokojone w postępowaniu sądowym. Z zarzutami tymi nie można się jednak zgodzić.

Problem wygaśnięcia roszczeń na podstawie art. 62 ust.3 ustawy z 17.05.1989r o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej został szeroko omówiony w wyroku Sądu Najwyższego z 20.10.2016r, sygn. akt. II CSK 794/15. Sąd Apelacyjny podziela w całości wywody Sądu Najwyższego zawarte w uzasadnieniu powyższego wyroku, w których Sąd Najwyższy stwierdził, że określony przepisem art. 62 ust.3 ustawy z 17.05.1989r o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej 2 letni termin od dnia wejścia w życie ustawy na zgłoszenie do Komisji Majątkowej wniosków o wszczęcie postępowania regulacyjnego, przedłużony do 31.12.1992r ustawą z dnia 11.10.1989r o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła (...) w Rzeczypospolitej (Dz.U. nr.107, oz. 459) był terminem o charakterze prekluzyjnym.

Kolejno Sąd Najwyższy wskazał, że jeżeli w postępowaniu przed Komisją Majątkową nie zdołano uzgodnić treści orzeczenia, organ ten zawiadamiał o tym pisemnie uczestników postępowania regulacyjnego (art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. w pierwotnym brzmieniu). Zgodnie z art. 64 ust. 2 tej ustawy, uczestnicy ci mogli w terminie sześciu miesięcy od otrzymania zawiadomienia wystąpić do sądu „o zasądzenie roszczenia”. W razie niewystąpienia w tym terminie do sądu, roszczenie wygasło. Przyjąć zatem należy, że ten termin do wystąpienia z roszczeniem do sądu miał również charakter prekluzyjny. Jak trafnie podniósł Sąd Najwyższy w powołanym wyżej uzasadnieniu, ustanowienie wspomnianych dwóch terminów prekluzyjnych miało ten skutek, że na etap postępowania sądowego nie powinno trafić roszczenie regulacyjne, które zostało zgłoszone do Komisji Majątkowej po 31 grudnia 1992 r. ani takie, którego przedmiot nie był objęty wnioskiem zgłoszonym do Komisji, a więc na skutek rozszerzenia żądań dopiero przed sądem. W obu przypadkach roszczenia takie podlegałyby bowiem oddaleniu, jako sprekludowane.

Nie można podzielić poglądu apelującej, iż uchylony przepis art. 62 ust.3 powołanej ustawy miał charakter ustrojowy i proceduralny, a nie materialno prawny jak przyjął Sąd Okręgowy. O charakterze normy prawnej decyduje przedmiot regulacji, który w ust.3 art. 62 tej ustawy jednoznacznie stanowi o wygaśnięciu roszczeń. Powyższe nie przeczy przywołanemu w apelacji pogładowi Trybunału Konstytucyjnego zawartemu w uzasadnieniu wyroku z 08.06.2011r., sygn. akt K 3/09, że art. 62 ustawy w zakresie w jakim wyznaczał ramy działania Komisji Majątkowej i reguły postępowania miał charakter ustrojowy i proceduralny. Pogląd ten nie odnosił się do wszystkich norm zawartych w przepisie art. 62 ustawy, jak tego chce apelująca. Treść ust. 3 art. 62 ustawy nie zawiera bowiem żadnych zakazów czy nakazów, lecz wprost i jednoznacznie przewiduje skutek w postaci wygaśnięcia roszczenia, co świadczy o jego materialno prawnym charakterze.

Nie ma także racji apelująca wywodząc, że uchylenie z dniem 01.02.2011r. przepisu art. 62 powołanej ustawy otworzyło drogę do wystąpienia przez kościelną osobę prawną do sądu z roszczeniem regulacyjnym dotyczącym takich nieruchomości, które nie były objęte wnioskiem skierowanym wcześniej do Komisji Majątkowej. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 20.10.2016r. II CSK 794/15 wyraził pogląd, który Sąd Apelacyjny w całości podziela, że ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2011 r. Nr 18, poz. 89) nie stworzyła podstawy do wystąpienia przez kościelną osobę prawną do sądu z roszczeniem regulacyjnym dotyczącym takich nieruchomości, które nie były objęte wnioskiem skierowanym wcześniej do Komisji Majątkowej. Podzielenie odmiennego stanowiska apelującej prowadziłoby do przypisania ustawodawcy oczywistej niekonsekwencji, a tym samym i braku racjonalności, co jest niedopuszczalne. Jak wskazał Sąd Najwyższy w powołanym wyżej uzasadnieniu „ Przyjęcie wykładni, że ustawodawca nie ograniczył obecnie żadnym terminem możliwości składania nowych wniosków regulacyjnych ani rozszerzania zakresu żądań tych, które zostały już złożone

do Komisji Majątkowej, nie da się pogodzić z treścią art. 4 ustawy nowelizacyjnej, w którym ustanowiono prekluzyjny termin sześciu miesięcy do wystąpienia z wnioskiem o przekazanie sprawy z Komisji Majątkowej na drogę sądową, po upływie którego roszczenie wygasało. Nie ulega wątpliwości, że w przepisie tym - o charakterze przejściowym - chodzi o przekazanie na drogę sądową tego samego roszczenia regulacyjnego, które było przedmiotem postępowania przed zlikwidowaną Komisją Majątkową. Akceptacja propozycji interpretacyjnej skarżącego prowadziłaby w konsekwencji do tego, że sytuacja prawna osób prawnych Kościoła (...), które przeprowadziły postępowanie regulacyjne przed Komisją Majątkową byłaby w istotny sposób gorsza od sytuacji tych, które po wejściu w życie ustawy nowelizacyjnej wystąpiły bezpośrednio do sądu z roszczeniem regulacyjnym. Roszczenia pierwszej grupy podlegałyby bowiem sankcji sześciomiesięcznego terminu prekluzyjnego z art. 4 tej ustawy, zaś te osoby, które w ogóle nie zgłaszały roszczeń, miałyby termin otwarty, nieograniczony. Takiego odczytania treści oraz idei ustawy nowelizującej nie można podzielić, gdyż prowadzi ono do wewnętrznej sprzeczności obowiązujących regulacji prawnych. Wadliwa jest też proponowana przez skarżącego wykładnia części wstępnej art. 61 u.s. P. K. K., gdyż ogranicza się do gramatycznego jej brzmienia, oderwanego od treści systemowej całej ustawy. Tymczasem, jak trafnie podnosi przedstawiciel Prokuratury Skarbu Państwa, sens pozostawienia w mocy art. 61 u.s. P. K. K., jest inny, niż wskazywany przez skarżącego. Przepis ten wymienia w kolejnych punktach ustępu pierwszego jakiego rodzaju nieruchomości zabrane w minionym okresie osobom Kościoła (...) podlegają zwrotowi w postępowaniu regulacyjnym. W ten sposób precyzuje i określa przedmiotowy zakres tego postępowania. Bez ustawowego unormowania tego zakresu, prowadzenie postępowania zarówno przed Komisją Majątkową, jak i przed sądami, byłoby niemożliwe, a przynajmniej zasadniczo utrudnione. Należy zatem uznać, że przepis ten nie odnosi się w ogóle do kwestii terminu zgłaszania roszczeń w postępowaniu regulacyjnym, a odmienne odczytanie jego znaczenia przez skarżącego jest błędne. Oceny tej nie zmienia powołanie się przez skarżącego na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 czerwca 2011 r. K 3/09 (OTK- A 2001, nr 5, poz. 39), gdyż w orzeczeniu tym Trybunał nie wypowiedział się na temat zakresu granic przedmiotu postępowania przed sądem i terminów dochodzenia w tym postępowaniu roszczeń regulacyjnych. Odnosił się tylko do postępowania przed Komisją Majątkową, a wobec zlikwidowania tego organu przez ustawę nowelizacyjną, umorzył postępowanie w przedmiocie zbadania konstytucyjności przepisów procesowych dotyczących tego postępowania. Nie wypowiedział się też na temat wykładni art. 4 ustawy nowelizacyjnej, dlatego też, wbrew twierdzeniu skarżącego, trzeba stwierdzić, że motywy tego wyroku nie mogą być przydatne przy rozstrzygnięciu sporu prawnego w niniejszej sprawie.”

Z przedstawionych względów zawarte w apelacji zarzuty naruszenia art. 61 ust. 1 pkt 6 w zw. z 63 ust. 1 pkt 1-3 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 2 § 1 i 3 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie, naruszenie art. 1 ustawy o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 grudnia 2010 r. (Dz. U. z 2011 r. nr 18 poz. 89) poprzez niezastosowanie tego przepisu i oparcie rozstrzygnięcia na podstawie uchylonego art. 62 ust. 3 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej okazały się bezzasadne.

Nieuzasadniony okazał się również zarzut naruszenia art. 316§1k.p.c. w zw. z art. 328§2k.p.c. Apelująca pomija bowiem, że przepis art. 3k.c. stanowi, że nowa ustawa obowiązuje dopiero od chwili wejścia w życie, co oznacza, że nie może zmieniać ocen skutków prawnych zdarzeń, które powstały pod rządami dawnego prawa. W konsekwencji zdarzenia prawne i stosunki prawne powstałe pod rządami dawnego prawa należy oceniać według tego prawa, a nie prawa nowego jak to wywodzi apelująca. Określona przepisem art. 3k.c. zasada zakazująca retroakcji dotyczy zaś wszystkich przepisów regulujących stosunki cywilnoprawne, w tym także kwestii związanych z roszczeniami regulacyjnymi. Żaden przepis ustawy z 16.12.2010r o zmianie ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej mocą której uchylono art. 62ust.3 ustawy nie stanowi, że ustawa zmieniając ma moc wsteczną, a zatem nie można uznać, że uchylenie art. 62 ust.3 stworzyło taki stan jakby ten przepis nie wywołał określonego w nim skutku wygaśnięcia roszczeń. Brak też przepisu przyznającego kościelnym osobom prawnym nowe roszczenia w miejsce tych które wygasły.

Bezzasadny okazał się także zarzut oraz zarzut naruszenia art. LXIV ustawy Przepisy wprowadzające k.c., jako, że przepis nie znajdował zastosowania w rozpoznawanej sprawie wobec braku „wątpliwości”, którą ustawę należy

stosować do oceny zdarzeń prawnych powstałych przed wejściem w życie ustawy zmieniającej ustawę o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2011r, nr.18, poz.89).

Nie ma także racji apelujący wskazując na związanie sądu powszechnego wykładnią prawa dokonaną przez Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 17.02.2012r , sygn. akt. I OSK 310/11. Z przepisu art.190 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi wynika jednoznacznie, że związanie wykładnią prawa dotyczy jedynie sądu administracyjnego , któremu sprawa została przekazana i to tylko przy ponownym rozpoznaniu danej sprawy. Związanie wykładnią prawa przez sąd administracyjny nie dotyczy natomiast podejmowania rozstrzygnięcia nawet w sprawach tożsamyh. Brak zatem jakichkolwiek podstaw prawnych do przyjęcia ,że sąd powszechny jest związany wykładnią prawa dokonaną przez Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 17.02.2012r , sygn. akt. I OSK 310/11.

Wbrew twierdzeniu apelującej wyrażonemu w toku rozprawy apelacyjnej , w rozpoznawanej sprawie nie zachodzi szczególna sytuacja powodująca ,że przyjęcie odmiennej wykładni przez sąd powszechny niż przedstawiona w wyroku NSA z 17.02.2012r , sygn. akt. I OSK 310/11 prowadzi do pozbawienia powódki prawa do sądu bądź równego traktowania przez władze publiczne . Powódka pomija bowiem ,że to nie na skutek decyzji sądu administracyjnego bądź sądu powszechnego została pozbawiona prawa do żądania wszczęcia postępowania regulacyjnego, lecz było to wynikiem jej własnego działania, skoro z wnioskiem o zwrot przedmiotowej nieruchomości wystąpiła dopiero w 2004r.tj 12 lat po upływie terminu prekluzyjnego określonego przepisami ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej skutkującego wygaśnięciem roszczenia regulacyjnego. Takie postępowanie powódki wskazuje, że właśnie z uwagi na fakt, że roszczenie regulacyjne wygasło wobec nie zgłoszenia go w terminie do 31.12.1992r do Komisji Majątkowej, powódka zdecydowała się na wystąpienie o zwrot przedmiotowej nieruchomości w trybie ustawy o gospodarce nieruchomościami przed organami administracyjnymi, która to droga okazała się jednak nieskuteczna. Oczywiście zatem jest, że powódka obecnie ponosi konsekwencje swoich własnych działań i beczynności w okresie do 31.12.1992r., a nie konsekwencje wynikające z nierównego traktowania przez władze publiczne.

Nie zasługuje także na uwzględnienie zarzut naruszenia art.102k.p.c. Powódka występując z niniejszym procesem znała stanowisko pozwanego Skarbu Państwa oraz linię orzeczniczą Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w odniesieniu do wygaśnięcia roszczeń regulacyjnych, a zatem musiała się liczyć z możliwością przegrania sprawy i poniesienia konsekwencji finansowych, tym bardziej ,że przywołane przez nią poglądy TK, czy SN nie odnosiły się wprost do terminów dochodzenia roszczeń regulacyjnych, a zatem nie mogły skutkować wprowadzeniem „w błąd” powódki.

Z przedstawionych względów apelacja jako bezzasadna podlegała z mocy art. 385k.p.c. oddaleniu .

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98§1i3k.p.c., art. 99k.p.c w zw. z art. 391§1k.p.c. i art. 32ust.3 ustawy o (...). Na zasądzone koszty złożyły się: koszty zastępstwa pozwanego w kwocie 18.750zł obliczone stosownie do §2ust.9 zw. z §10ust.1 pkt. 2Rozporządzenia Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2016.1668), obowiązującego w dacie wniesienia apelacji. Sąd Apelacyjny z przyczyn wskazanych wyżej nie znalazł podstaw do zastosowania art. 102k.p.c.w zakresie kosztów postępowania apelacyjnego, tym bardziej, że powódka nie przedstawiła żadnych okoliczności uzasadniających zastosowanie tej wyjątkowej regulacji na etapie postępowania apelacyjnego.

SSA Małgorzata Kaźmierczak SSA Jan Futro SSA Mikołaj Tomaszewski